

clar que no és que nosaltres siguem més lúcids que Xammar, sinó que podem conèixer la història i podem llegir llibres com *L'ou de la serp*.

Aquest volum es complementa amb un apèndix titulat *Velles nacions i nous estats* integrat per cinc articles, també de Xammar, publicats el 1924 a "La Publicitat" i que constitueixen un veritable homenatge a Masaryk i a la nova Txecoslovàquia (el primer article dedicat al president, llegit avui, té ressons de biografia macianista *avant la lettre*). En ells el to de l'autor es transforma i esdevé més seriós i circumspecte: es tracta de presentar amb el màxim de respecte la lluita nacional i la lluita per la llibertat dels txecs i els eslovacs, amb puntuals i marginals referències a Catalunya atès que no podia ser altrament, ja que es publicaven sota la censura de la dictadura de Primo de Rivera.

Ha tingut cura de la selecció, la presentació i l' anotació dels articles Charo González Prada. La seva introducció és clara i correcta, però, per al nostre gust, massa breu i poc explicativa. La biografia de l'autor, l'absència de determinats articles anunciats pel mateix autor i no apareguts posteriorment a "La Veu" i nombroses referències històriques mereixien una certa recerca i contextualització que no s'ha fet.

Tanmateix no es podia fer millor commemoració de vint-i-cinquè aniversari de la mort d'Eugeni Xammar que la recuperació d'aquests articles, és a dir, donant-nos a conèixer un escriptor i un extraordinari periodista, avui esdevingut autor d'uns textos històrics que són veritables documents que han de conèixer imprescindiblement historiadors i periodistes.

Josep M. Roig i Rosich

Ramon Alberch i Josep Quer

Joaquim Botet i Sisó. *Del catalanisme al nacionalisme*

Presentació de Joaquim Nadal i Farreras i introducció de Borja de Riquer i Permanyer. Barcelona, Columna, 1998

En el panorama de la bibliografia de recerca del nacionalisme l'aportació de les biografies no ha estat gaire afortunada. Coneixem aproximativament alguns noms emblemàtics i representatius —Almirall, Cambó, Macià i Companys en serien els prototipus—, tot i la forta persistència, la càrrega negativa dels episodis foscos: qui sap res de les detencions i els empresonaments d'Almirall? Qui coneix el Cambó de començaments de segle com a redactor de peu de "La Veu de Catalunya"? Qui coneix res del Companys advocat sindicalista en actiu dels anys vint? Qui coneix res de l'etapa militar espanyola de Macià a començaments de segle? Els períodes més emblemàtics han estat ben escorcollats; Cambó per Pabón i Borja, Prat per Ainaud, Jardí i Balcells etc. Tanmateix, si quant a les grans figures ens trobem amb el desconeixement parcial, què deu passar amb les diguem-ne, operativament, segones figures sense menysvalorar la seva significació? Les que han tingut una projecció política estricta han estat sovint bandejades. Qui coneix avui Planas i Casals, fora d'un especialista, a diferència d'un Jaume Collell, per exemple. Abans la biografia de l'alcalde Robert que la de Rius i Taulet.

Acarar-se, per tant, a un personatge de rang no fonamental en l'imaginari col·lectiu i, a més, d'origen i residència no capitalina és doblement meritori: per la

importància intrínseca de la recerca i pel valor simbòlic de recuperació d'espais ignots i tan sovint despreciats per "poc rellevants", a diferència dels centrals barcelonins considerats "fonamentals" en la història de Catalunya. Afortunadament, i des de posicions diverses, de la divulgació a la voluntat exhaustiva, van apareixent biografies d'aquests models de personatges: Josep Pella i Forgas (a cura de Lluís Costa), Narcís Verdager (per Joaquim Coll) o bé es recuperen textos d'autors com Bernat Torroja (per Pere Anguera), però la nòmina és extensa, si es mira la relació de Josep M. Ollé Romeu en *Homes del catalanisme* i es contempla l'absència de biografies polítiques de personalitats com Guimerà o Aldavert, directors del diari "La Renaixensa" (1881-1905), autèntica mina de la cultura catalana del període i plataforma reivindicativa fonamental fins el 1899 amb l'aparició de "La Veu de Catalunya" d'Enric Prat. Hom s'adona que les biografies de personatges com Renyé i Viladot de Lleida o tants altres noms importants més enllà de l'àmbit local encara estan pendents de fer, tot i la benemèrita labor dels centres d'estudi local, autèntics motors en aquesta bibliografia especialitzada.

Ramon Alberch i Josep Quer, experts en arxius i amb una sòlida bibliografia al darrere que inclou corpus bibliogràfics i aportacions sintètiques del període contemporani, s'hi han acarat amb interès. Els seus anteriors treballs recents —*Bibliografia històrica gironina* amb Joaquim Nadal, *Història contemporània de Catalunya* dirigida per Jaume Sobrequès...— i l'interès pel personatge amb què s'han acarat són potser l'exemple més clar de com poden arribar noves llums des de comarques en la formació del nacionalisme renaixentista. El resul-

tat de la feina és una molt bona biografia, breu i rigorosa, força completa i agradable. Resultat previsible atesa la consulta de força materials de lectura i el compromís de respondre interrogants que han fet, com remarca el mateix Nadal en la presentació. Alberch i Quer, a més de proporcionar dades i llençar explicacions suggestives, estableixen una interpretació vital, molt suaument esbossada, que permet de copsar un Botet més enllà del personatge prou conegut per la seva obra cabdal sobre les monedes catalanes, els esforços en la recuperació monumental de Ripoll o els treballs arqueològics d'Empúries.

Botet, però, no ha estat mai considerat ni valorat per la bibliografia de la teoria del nacionalisme —és l'autor del treball *La formació de la nacionalitat catalana* (1896)—, ja que tot i no ser un text creador de doctrina, sí que convindria que fos conegut més enllà de l'àmbit iniciàtic. Igualment desconegut era, i encara és, el treball periodístic que tampoc no ha estat considerat en cap manual antològic, tot i ser Botet un col·laborador infatigable de "La Renaixensa" i de "Lo Geronès". Quan disposarem dels seus buidatges almenys pel que fa als articles d'opinió? Botet fou, a més, director del periòdic (1903-1904) que dona nom al moviment que caracteritza la segona meitat del XIX i en periodisme, com explica el capítol que es dedica a Botet com a nom rellevant en la història de la comunicació, en la configuració del nacionalisme com a instrument de canvi social i polític.

En la biografia es passa repàs a una seva incansable activitat atenent que Botet forma part de la Jove Catalunya i de la Unió Catalanista, amb la qual cosa disposem d'un intel·lectual, actiu i preparat, que de Girona estant participa en el

panorama de la formació del catalanisme polític en la seva inicial vertebració de grup cultural a organització política i dins d'aquesta a la seva evolució; d'ací el subtítol de l'obra: *Del catalanisme al nacionalisme*. La biografia s'estructura en capítols homogenis sobre la família i l'entorn per a concentrar-se en el primer treball polític de les entitats amb les quals s'implica: La Jove Catalunya, Unió Catalanista, Centre Catalanista de Girona, Lliga de Catalunya, Ajuntament de Girona...

Borja de Riquer, en el pròleg de l'obra que ens ocupa, arran de la publicació de les memòries de Manuel Folguera i Duran, constata com aquest no apareixia ni en enciclopèdies ni en diccionaris històrics i considerava que era per la manca d'estudis el que feia que sovint hom es referís una i altra volta als mateixos noms, desconeixent altres aportacions. A partir de la biografia d'Alberch i Quer no es podrà dir el mateix de Botet. No tan sols es passa balanç als trets més destacats biogràficament i a les aportacions bibliogràfiques, sinó que s'analitzen, de manera breu i amena, sigui dit de pas, les relacions amb la política de la Restauració tant en aspectes crítics com la corrupció o la guerra de Cuba passant per la interpretació de la història i dels passats, aleshores encara ben recents, conflictives com les guerres carlines.

Els autors utilitzen els arxius amb els epistolaris de l'autor i també la premsa de l'època amb domini tot i l'escassetat de les referències existents. El resultat fet és força atractiu i ben complet, tot i que el lector encuriós pot demanar una útil antologia documental de textos de Botet on s'aplegués un recull d'escrits, des dels articles polítics a "Lo Geronès" fins a alguns dels cinquanta editorials que féu per a "La Renaixença" quan en fou di-

rector en l'etapa final. Una recopilació d'aquest tipus, en un volum semblant a *Editorials de la "Gazeta de Vic"* dels anys trenta de Joan i Vilardebó (Patronat d'Estudis Osonecs), seria certament ben rebuda per la manca de textos d'època a l'abast, atès que sovint hom es conforma amb les tradicionals reiteracions barcelonines i dels noms emblemàtics. Tornant a la biografia tanca el volum una bibliografia i un annex amb una selecció de cinc textos: el discurs sobre el concepte d'història (1880), el poema *Un ram de pensaments* (1888), els discursos sobre l'ordre social (1894) i la llengua catalana (1899), la conferència *El pensament catalanista* (1896) i un article sobre la qüestió obrera.

Potser algun període és un xic desdibuixat, com el pas de la Jove Catalunya a la Unió Catalanista, concretament el lapse que va de la primera República a les Bases de Manresa, uns anys breus (1873-1892) però crucials atenen que el catalanisme passa a través del "Diari Català" i la premsa política com "La Tramuntana" i les entitats i els actes públics al gran públic, al conjunt social, especialment amb els congressos catalanistes i el *Memorial de greuges* i els missatges. Conèixer, doncs, aquest període hauria estat molt suggerent tot i les limitacions públiques del catalanisme polític situat sota mínims en l'apogeu de la dictadura militar.

Els autors recullen les anteriors aportacions (semblances en articles Riera i Bertran, 1906; Rafael Masó, 1917...) i no dubten a mirar tot tipus de documentació, des dels reculls epistolars de Guimerà a Botet —recuperats per Pep Vila—, fins als arxius com el de Prat de la Riba, i el resultat se'n ressent molt favorablement. Segurament la figura i l'obra donen per més i res no resta exhaurit, però

tanmateix no era aquesta la voluntat dels autors que ens apropen a una singular personalitat no tan sols important per a l'època i les comarques gironines, sinó per a la cultura i tot el país, aportació

notable que devem al que d'interessant i enraonat escriuen sobre Botet, Alberch i Quer.

Josep M. Figueres